

1

Az isteneknek tejáldozatot mutattak be minden reggel és minden este. A virágmintás, zománczott sajtárból a frissen fejt habos tejet a hídlásdeszkák közé lötytintették hirtelen. Látszólag véletlenül, valójában kényszeres mozdulat volt ez, a szokás, amelyet mindenki betartott. A tejből a szőrszálakra ragadt trágyacsomókat kidobálták, meg a koszt kikapták tetejéről. A habról csak félre kellett fújni, amikor beleittak. A meleg tejet a bögrébe öntötték, hogy a pulya szürcsölje fel még melegében. Késsel tilos belenyúlni, meg villával, mert véres lesz a tej, meg sebes az állat tőgye, úgy tartották. Sose nyúlunk bele késsel, mondták a fáradt istenek este, amikor anyám ölébe ejtett kézzel ült a hokedlin.

4a

fülébe. Az isteneknek mocskos szájuk volt. Röhögtek, ha bagzó macskát láttak. A kutyákat ütötték-verték, ha azok összeragadtak, vonítva próbálták menekülni. Zavartak voltak, szaladtak, hat lábon ketten. A kan farkát a segge alá beszorítva vonított. Kerestek valami menedéket. De botokkal ütötték őket, seprűvel az asszonyok, a gyerekek futottak vesszővel utánuk. És

▸ *Borbély Szilárd*

A Tinószemű

2a

Nagyapáméknál láttam először a Mancit, ott volt az ólban, akkor még csak üszőborjú, négy- vagy öt éves lehettem talán. A húgommal meg kellett csókolnunk egymást a Manci felett. Mindkettőnket felemeltek, szerencsehozó szertartás volt ez. Meglepetés volt az üsző, ajándék, anyámat akkor láttam örülni. A Manci maga

2b

volt a reménység, meg hogy már többé nem kell feljárni az Újsorról minden este az Ófaluba a kétliteres, pöttyös kannával tejért a gyerekek. Anyám annak örült, hogy akkor végre megoldódik, nem kell mindig a Málival veszekedni, aki unta, hogy szűrni kell a tejet. Flanc ez. Minek, ha szűretlen is jó az. A tehénszört kell csak lefújni a habbal tetejéről, meg néha a csimbókra ragadt ganét. A Berkierdön

4b

a férfiak közben ugratták az asszonyokat, hogy na Julis, né má, hogy kell eztet csinálni, az urad hogy szokta, hátulról vagy elülről? Csak be ne szoruljon, arra vigyázzatok. Azok meg visszavágtak a férfiaknak, hogy akinek kicsi van, az bezzeg sose szorul be, csak ha köhent vagy tüsszent a hidegbe az ember, máris kicsúszik, ugye? Te csak tudod, mondták egymásnak, és mindenki pirult, ordított egyre hangosabban. A férfiak lenyúltak a gatyába, vagy csak a nadrágon kívülről emelték meg a felmeredő szerszámot, a zacskót, amelyeknek most kicsi és kényelmetlen lett a hely. Az asszonyok meg a mozdulatot követték szemükkel, lesve a dudort a ruhákon, hogy mekkora lehet ott bent. És egyre hangosabban ordítottak, röhögtek. Az istenek akkor is kiabáltak, ha egymás mellett álltak, mert megszokták már a mezőn, hogy át kell kiabálni a távolságot, és ezt sem tudták másként. Amikor

3a

volt a gulya, jártunk látogatni a Mancit. Ez volt a szokás. A tinóját kikereste a gazda. Beszélt hozzá, hogy szokja a hangját. Ne felejtse el a családot. Néha apámmal, néha nagyapám mentünk. Emlékszem, egyszer, hogy a gulya, amikor kiértünk, még kint volt pihenőn. A nyári kánikulában várni kellett a délutáni enyhületig, amikor visszahajtották őket, keresztül a Túr gázlóján, hogy felüdítse a testük. A víz szügyig ért csak. Az apám, nagyapám a sóval hívogatta, csalogatta ki a Mancit, majd suttogtak a fülébe neki. A tinószemű jött is, nyalta a sót. A gulyás mondta, hogy eljött neki az ideje, már sárlík. Ekkor a Mancit beállították a nagy pajta előtt lévő állásba, három rúd közé, beszorítva. Ekkor kivezették a bikát, orrában karikával. Hatalmas volt, robusztus, erős, iszonyatos erő volt benne. A gulyás csak várt, a bika szimatolt, már tudta a dolgát. Érezte a tinó hívogató szagát. A Manci csak néha nézett hátra szelíden. Csendesesen várt. Tudta, mi fog történni. Mindenki csak állt ott,

5a

a tizenhárom éves Manci az utoljára ellett, nem jött haza este a csordával, hanem elrejtőzött. Az egykori vályogvető gödör melletti kiserdőben ellett. Pedig erre is kerestem az este zseblámpával. Aggódunk, mert már öreg volt. Segítség nélkül baj lehet. Idős volt már Manci. Ekkor rég nem lehetett már minden évben elletni szegényt. Az állatorvos azt mondta, két évben egyszer ajánlott legfeljebb. Lassan járt az idő

5b

felette is el. A Manci családtag volt kicsikét, velünk költözött, szokta meg a másik falut, ólat, a csordát, a kaput is. Beszokott a többi közé, és hazajött rendre, ha este ballagott a lassú csorda, a szarvuk között hozták a lehanyatló napot. Ringtak nagy hasukkal, feszülő tőgyekkel, az istenek várták őket a kapuikban. Álltak

5c

és köpködték az árokpártot. Másnap találtuk meg. Éjszaka abbahagytuk a keresést. Tudtuk, hogy elbújt valahol, mindig így tette. Jött kétévente az inszeminátor, ahogy röhögések közt hívták, a Nyakkendős Bika. Bizalmi állás volt, jól meg lehetett élni belőle. Kapott szolgálati autót, meg benzinkvótát is. Egy hosszú csőben adagolta be a tehenekbe a bikák spermáját. Mert a gulyán esett kaland után többé nem lehetett bikával dolga a Mancinak se, csak a mesterséges megtermékenyítés maradt. Másnap

3b

némán figyelt. Lassan kicsúszott a bikából a hasa alatt az a nagy piros szerszám. A vezető még kicsit várt, és csak akkor vette ki az orrkarikát, mikor már toporgott a nagy állat. Akkor azonban gyorsan, és ugrott is félre, el onnan. A bika neki rontott a tinónak, futásból. A Manci azonban bírta a terhet. Történt, ami történt. Nem tartott soká. A bika fújtatott, bögött a Manci nagyon. Majd lassan lecsúszott Manciról a bika, elerőtelenedve. És akkor azonnal ott volt már a gondozója az orrkarikával. Gyorsan visszakattintotta. Rövid rúdon vezette vissza a karámba, ahol egyedül volt. A Manci meg állt, nyugodtan, megadón várta a sorsát. Ment az apám, nagyapám, kipirulva, és súgtak valamit a

6

anyámmal újra biciklivel jártuk a határt. Szelíden nézett, amikor meglátott bennünket. Már fényesre nyalta a kis bornyú szőrét. Reszkető lábbal térdre emelkedett, majd felállt a kicsi. Bika lett, mondta anyám, félig magának. Na te, Manci, ügyes vagy, simogatta meg az elléstől fáradt testet, hálásan, hogy egyedül is élve hozta világra fiát, és ebben a korban. Anyám, aki már nem szülhetett többet, mintha irigyelte volna. Szerette nagyon. De a Manci

7

megrokkant ettől a szüléstől. Alig adott tejet. Ellenie többé nem lehetett neki se. Még hónapig tartottuk, de apám győzött, aki mondta, le kell adni. Anyám nem akarta. Sírt, mikor elvitték. Manci szelíden lépett fel a platóra. Tehénszeme épp olyan szomorú volt, mint amikor megláttam először. Mélyfekete, jámbor és szomorú. Istenem, Istenem, mormogta anyám, ne ítélj meg.